

Блаже КОНЕСКИ

ЧУДО ДЕСЕТЕРЦА

„Снови микрокозма“ Чеда Вуковића враћају ме теми о националном фону поезије. Када сам обрађивао ту тему, ја сам се нарочито задржао на томе како се на фону славног Мицкјевичевог спева „Пан Тадеуш“ одсликава поема Чеслава Милоша „Где сунце излази и гдено залази“, независно од тога што је она својим изразом јако различита од тог класичног дела пољске књижевности.

Код Чеда Вуковића је веза са Његошем непосредна и далеко наглашенија. Она се огледа већ у самом наслову и почетним стиховима у функцији посвете и увода, као и у избору десетерца у изразито његошевском звучању. Ту су уз то у свакој песми и директни цитати из Његоша, при чему је упадљиво да они већином потичу из „Горског вијенца“, иако се насловом истиче посебна веза са „Лучом микрокозма“. Чедо Вуковић је поступио онако како се обично поступа са цитатима у песничком тексту: наводи се оно што је већ широко познато у колективу, јер само тако може код читалаца да се побуди жељени одјек и да се постигне интимнија комуникација преко онога што је већ заједничко аутору и њима.

Али веза са Његошем у „Сновима микрокозма“ је још дубља. Оно Његошу својствено обухватање појава у њиховој целини, са свим њиховим противуречностима, које често доводе до коришћења снажних контраста (*Нека буде што бити не може!*) послужило је као образац за варирање песничке мисли у овом савременом тексту, као да та мисао клија из Његошевог зрна, иако јој је тло данашња стварност и судбина осећајног човека у њој. Можемо с правом да очекујемо да ће и неки од најуспелијих стихова у овим песмама бити прихваћени у језикотворачком колективу као праве максиме. (*Али подсмјех снове не обара; Све је моје а не бирам ништа: Родити се, мријети и снити; Вјеруј*

снима више но очима; Јадно царство иза кућних врата; Ниско брдо планине сакрива). Када се већ решио да се ослони на Његоша, Чедо Вуковић је, да би био и свој, морао да уђе у неку утакмицу са својим великим претходником и учитељем. Он се није зауставио ни пред искушењем да на друкчији начин варира неке Његошеве изричаје, као овде: *Ко под брдом, под несрејним снови, Више види. Око јаву скрива*. Разуме се, до оваквог помака је довела основна идеја текста која у животу првенство додељује сневању.

Али све то не заклања основну разлику. Његоша одликује динамичност, драматичност, кретање напред, постепено приближавање изражајним врхунцима. Он је један од оних великих песника који су могли да и од једне космогонијске идеје направе узбудљиву драму. „Снови микрокозма“ су прожети музичким принципом. Посебне песме у њима (има их девет) звуче као делови једне симфоније. Кретање је више спирално, равније и равномерније, варирају се, до осећања потпуности, мотиви на исту тему. То и јесте онај доминантни утисак који остављају „Снови микрокозма“, а из тога проистиче и сам начин, као и границе савладавања и инкорпорирања његошевског духа и израза.

Чедо Вуковић је показао посебну смелост у томе што своју песничку симфонију гради на десетерцу, који је једном раније Његош прилагодио свом гласу и лексички га обновио. После Вука и Његоша велики песници на подручју српскохрватског језика пре су избегавали десетерац, него што су га користили, бојећи се ваљда повратка у фолклор или пада у епигонство. Али у једној традицији остаје трајно присутно и оно што се избегава, све док не дође време да се поново дограђује на његовој основи. Чак и у песмама писаним слободним стихом повремено се јавља покоји десетерац, да као најобичнији метар, близу сваком слуху, подсети да се ради управо о поетском, а не прозном текстју. Таква је, рецимо, функција и оног славног стиха Антуна Бранка Шимића: *Песници су чућење у свету*. У последње време код неких млађих песника долази до изражаја намера да се из десетерца извучу нови и необични звуци. Чедо Вуковић је у том погледу закорачио далеко напред. У сагласности са својим музичким поступком, он је подвргао десетерац великој стези. Он га уклапа у строго омеђене секстине, са доследним и сложеним римовањем. Само први стих у таквој строфи остаје без риме, а то значи да се он заправо потенцијално римује са сваким од осталих пет стихова. Тако Чедо Вуковић на свој начин широм отвара врата чудесној звучној магији десетерца.